

Skipulagsstofnun
Laugavegi 166
105 Reykjavík

Reykjavík 11.02.15

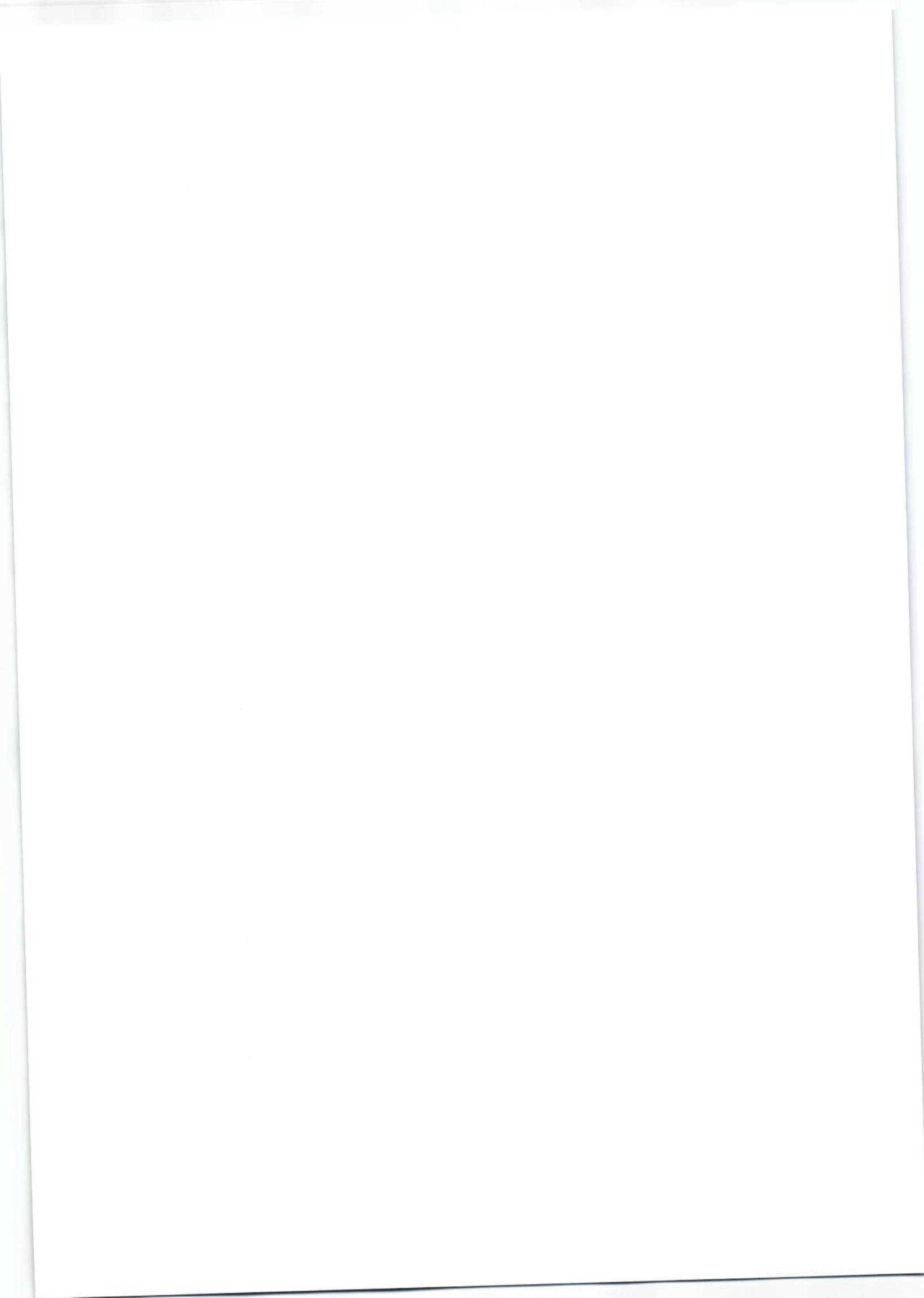
EFNI: Athugasemdir vegna tillögu að LANDSSKIPULAGSSTEFNU 2015–2026

Vísað er til auglýsingar Skipulagsstofnunar frá 19.12 sl. þar sem óskað er eftir athugasemdurm við tillögu stofnunarinnar að Landsskipulagsstefnu 2015–2026.

Í hjálagðri greinargerð eru athugasemdir Vatnajökulsþjóðgarðs. Þær ná einvörðungu til stefnu um skipulag á miðhálendi Íslands, enda spannar þjóðgarðurinn um þriðjung miðhálendisins eins og það er skilgreint í stefnudrögum.

Virðingarfyllst
f.h. Vatnajökulsþjóðgarðs

Snorri Baldursson

Athugasemdir við tillögu að LANDSKIPULAGSSTEFNU 2015–2026

Einvörðungu er fjallað um skipulagsstefnu fyrir miðhálendi Íslands.

Almennar athugasemdir:

1. Tillagan endurspeglar aðeins að litlu leyti niðurstöður faghóps sem greindi valkostि fyrir miðhálendið og vann umhverfismat fyrir þá kosti. Meginniðurstöður faghópsins, sem m.a. var skipaður þremur fultrúum Skipulagsstofnunar, voru afgerandi varðandi verndargildi miðhálendisins: Að það bæri að skipuleggja og vernda sem heild, að þar yrðu engar frekari stórvirkjanir, engir uppbyggðir vegir eða frekari línulagnir.
2. Tillagan gengur, að því séð verður, lítið ef nokkuð lengra en gildandi Svæðisskipulag miðhálendis Íslands 2015 sem samið var á 10. áratug síðustu aldar. Síðan hafa viðhorf almennings til náttúruverndar og hagsmunir ferðapjónustunnar breyst mikið.
3. Tillagan er því ekki í réttum takti við sérstöðu og verðmæti miðhálendisins. Verndarkrafan er að sama skapi óljós; markmið um sjálfbæra nýtingu orkuauðlinda er t.d. nánast það sama fyrir hálendi og dreifbýli.
4. Þrátt fyrir að Vatnajökulsþjóðgarður varsli vel yfir þriðjung miðhálendisins er hans hvergi getið sem samvinnuaðila.

Sértækar athugasemdir

Yfirmarkmið 1. Skipulag á miðhálendi Íslands

Staðinn verði vörður um náttúru og landslag miðhálendisins vegna náttúruverndargildis og mikilvægis fyrir ferðapjónustu og útivist. Uppbygging innviða á miðhálendinu taki mið af sérstöðu þess.

Þetta yfirmarkmið nær forsendum varðstöðunnar en er ekki nógu afgerandi varðandi leiðir. Lagt er til að yfirmarkmiðið verði:

Miðhálendið verði ein verndarheild Staðinn verði vörður um náttúru og landslag miðhálendisins vegna ótvíraðs náttúruverndargildis og mikilvægis fyrir ferðapjónustu og útivist. Uppbygging innviða á miðhálendinu verði takmörkuð og taki mið af sérstöðu þess.

Svona orðað nær yfirmarkmiðið betur að endurspeglar tíðarandann. Verndarheild þarf ekki að þýða stranga friðun alls staðar eða bann við hefðbundinni nýtingu (sbr. Vatnajökulsþjóðgarður).

Markmið 1.1. Víðerni og náttúrugæði

Viðhaldið verði sérkennum og náttúrugæðum miðhálendisins með áherslu á verndun víðerna hálendisins, landslagsheilda, mikilvægra vistgerða og gróðurlenda og verðmætra menningarminja.

Þetta markmið er meira afgerandi en yfirmarkmiðið. Það er þó óþarfi að skilyrða vistgerðir og menningarminjar því allur gróður á miðhálendinu er mikilvægur (fágætur) og allar menningarminjar þar verðmætar (fátíðar). Bæta þarf „tegundum“ við í upptalningu en í lagi að sleppa gróðurlendum; vistgerðir spanna þau.

Viðhaldið verði sérkennum og náttúrugæðum miðhálendisins með áherslu á verndun víðerna hálendisins, landslagsheilda, mikilvægra vistgerða-og gróðurlenda, tegunda og verðmætra menningarminja.

Til að forðast notkun hins tæknilega hugtaks „vistgerð“ má einnig umorða markmiðið á eftirfarandi hátt:

Viðhaldið verði sérkennum og náttúrugæðum miðhálendisins með áherslu á verndun víðerna hálendisins, landslagsheilda, mikilvægra vistgerða-og gróðurlenda jarðvegs, gróðurs, dýralífs og verðmætra menningarminja.

1.1.1 Lína 7-8 þarf að vera meira afgerandi „....skerði ekki víðerni og önnur sérkenni og náttúrugæði hálendisins sem minnst.“ (ATH! Þarnæsta setning „leyfir“ takmarkaða mannvirkjagerð á víðernum og þess vegna óþarfi að segja að skerðingin verði „sem minnst“).

1.1.2. Bæta þarf inn í kaflann um landgræðslu að ekki verði notast við innfluttar/framandi tegundir.

1.1.3 eða 1.1.4. Bæta við að samkvæmt Lögum um verndar og orkunýtingaráætlun nr 48/2011 (6. gr; 4. liður), ber stjórnvöldum að „hefja undirbúning að friðlýsingu landsvæða sem ástæða þykir til að friðlýsa gagnvart orkuvinnslu samkvæmt verndarflokki áætlunarinnar.“

1.1.4. Vatnajökulsþjóðgarður heldur betri kortagrunn um landsvæði innan þjóðgarðs en Umhverfisstofnun og því eðlilegt að nefna hann sem samvinnuaðila hér. Undir þessum lið væri líka eðlilegt og í anda markmiðs 1.1. að beina til stjórnvalda að setja heildstæða löggjöf um hálendið vernd þess og sjálfbæra nýtingu. Það er eina leiðin til að viðhalda sérkennum og náttúrugæðum þess.

Markmið 1.2. Ferðaþjónusta í sátt við náttúru og umhverfi

„*Uppbygging ferðamannaðstöðu stuðli að góðri aðstöðu ferðafólks á miðhálendinu, en jafnframt verði gætt að því að óbyggðaupplifun skerðist sem minnst vegna mannvirkja og umferðar.*“

Fyrir utan endurtekninguna „aðstöðu“ „aðstöðu“ er „góð aðstaða“ óheppilegt orðaval sem fólk leggur afar mismunandi skilning í. Markmið 1.2 væri betur orðað eitthvað á þessa leið:

„*Uppbygging áningarástaða á miðhálendinu miði að því að tryggja lágmarksáðstöðu fyrir ferðamenn, en jafnframt verði gætt að því bannið að óbyggðaupplifun skerðist sem minnst vegna mannvirkja og umferðar.*“

1.2.2 Bæta við „Skipulagsstofnun.....hafi forgöngu um.....á hálendinu og gerð viðmiða varðandi fjölda þeirra, yfirbragð og búnað.“

1.2.3. Í upptalningu samvinnuaðila ætti skilyrðislaust að nefna Vatnajökulsþjóðgarð og Umhverfisstofnun sem sýsla með vel yfir þriðjung miðhálendisins. „Skipulagsstofnun í samvinnu við.....Ferðamálastofu, Samband íslenskra sveitarfélaga, Vatnajökulsþjóðgarð og Umhverfisstofnun safni....“

Markmið 1.3. Samgöngur í sátt við náttúru og umhverfi

Uppbygging samgöngukerfis á miðhálendinu stuðli að góðu aðgengi að hálendinu og jafnvægi milli ólíkra ferðamáta. Mannvirki og umferð hafi lágmarksáhrif á víðerni og óbyggðaupplifun.

Nú þegar er fyrir samgöngukerfi á miðhálendinu og því eðlilegt að byrja á viðhaldi. Einnig eðlilegra að tala um vegi frekar en mannvirki (þau voru í síðasta kafla). Forðast stagl „hálendinu“, „hálendinu“. Hvað þýðir „gott aðgengi“ er það aðgengi allt árið sem kallar þá á uppbyggða vegi? Í gildandi Svæðisskipulagi er einungis talað um sumarvegi (vegi sem opnir eru 4-6 mánuði).

Viðhald og frekari uppbygging samgöngukerfis á miðhálendinu stuðli að góðu sumaraðgengi að hálendinu og jafnvægi milli ólíkra ferðamáta. Mannvirki Vegir og umferð hafi lágmarksáhrif á víðerni og óbyggðaupplifun.

1.3.1 eða líklega 1.3.2. Nauðsynlegt er að Vatnajökulsþjóðgarður komi að skipulagi, móturn stefnu og greiningu framtíðarkosta varðandi þróun vegakerfisins á miðhálendinu, innan hans eru vel yfir 800 km af vegum.... enn má hnykkja á því að Vatnajökulsþjóðgarður varslar þriðjung miðhálendisins og fer stækkandi.

Markmið 1.4. Sjálfbær nýting orkulinda

Orkulindir á miðhálendinu verði nýttar með sjálfbærni og umhverfisvernd að leiðarljósi, sérstaklega með tilliti til verndunar víðerna.

Það er alger óþarfi að hvetja til orkunýtingar á miðhálendinu, sbr, „verði nýttar“, þvert á móti ber í lengstu lög að forðast nýtingu þeirra og þá aðeins að hugleiða rennslisvirkjanir. Vek athygli á því að markmið um nýtingu orkuauðlinda á miðhálendi og í dreifbýli eru nánast hin sömu, sem bendir til að mikilvægi hálandisins sé ekki metið að verðleikum. Betra:

Orkulindir á miðhálendinu verði ekki nýttar nema með sjálfbærni og umhverfisvernd að leiðarljósi, sérstaklega með tilliti til verndunar landslagsheilda, víðerna og vistgerða.

1.4.1 Í samræmi við 1.2.1. „Meiriháttar mannvirkjagerð verði beint að jóðrum miðhálendisins. stöðum sem rýra ekki víðerni eða landslagsheildir hálandisins.

1.4.3. Texta þarf að laga að markmiði 1.4. og 1.1. (línulögn yfir Sprengisand getur aldrei orðið sjálfbær og hún mun skerða víðerni). Betri texti væri: „Við umhverfismat.....lagt mat á hvort orkuflutningsmannvirki samræmist markmiðum um vernd víðerna og annarra náttúrugæða miðhálendisins, auk mats á áhrif mismunandi kosta.....náttúru hálandisins”.